

Asia

Yhdistyneen kuningaskunnan EU-eron vaikutus Euroopan unionin tuomioistuimen julkisasiamiehiin

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Jäsenvaltioiden hallitusten edustajat, pois lukien Yhdistynyt kuningaskunta, antoivat 29.1.2020 julistuksen Yhdistyneen kuningaskunnan EU-eron vaikutuksista EU:n tuomioistuimen julkisasiamiehiä koskevaan järjestelyyn. Yhdistyneelle kuningaskunnalle osoitettu ns. pysyvä julkisasiamiehen paikka siirtyi 1.2.2020 julistuksen mukaisesti julkisasiamiestehtävän vuorottelujärjestykseen. Euroopan unionin tuomioistuimen presidentti on kehottanut jäsenvaltioiden hallituksia ryhtymään julkisasiamiehen tehtävän täyttämisen edellyttämiin toimiin. Vuorottelujärjestelmässä seuraavana olevan jäsenvaltion eli Kreikan odotetaan nimeävän julkisasiamiesehdokkaansa mahdollisimman pian.

Suomen kanta

Suomi katsoo, että hallitusten edustajien konferenssin julistus Yhdistyneen kuningaskunnan EU-eron vaikutuksista EU:n tuomioistuimen julkisasiamiehiin selkeytti 1.2.2020 jälkeistä tilannetta. On hyvä, että Yhdistyneeltä kuningaskunnalta vapautuva pysyvä julkisasiamiehen tehtävä on integroitu osaksi julkisasiamiesten nimittämiseen sovellettavaa jäsenvaltioiden vuorottelujärjestelmää.

On tärkeää, että uuden julkisasiamiehen nimittämisasiassa edetään ripeästi. Ajanjakson, jolloin EU:n tuomioistuimessa toimii julkisasiamies, jonka nimittämistä ehdottanut valtio on eronnut EU:sta, tulee jäädä mahdollisimman lyhyeksi.

Pääasiallinen sisältö*Tausta*

EU:n tuomioistuimessa toimii yksitoista julkisasiamiestä. Julkisasiamiesten tehtävänä on täysin puolueettomina ja riippumattomina esittää ratkaisuehdotuksia tuomioistuimen käsiteltävinä olevissa asioissa. Ratkaisuehdotus on julkisasiamiehen itsenäinen kannanotto EU-oikeuden oikeasta tulkinnasta. Se ei sido EU:n tuomioistuinta sen laatiessa tuomiota. Tuomioistuin voi päättää, että asia ratkaistaan ilman julkisasiamiehen ratkaisuehdotusta, jos se katsoo, ettei asiassa tule esiin uutta oikeuskysymystä.

Jäsenvaltioiden välisen poliittisen sopimuksen mukaisesti kuudella jäsenvaltiolla eli Espanjalla, Italialla, Ranskalla, Saksalla, Yhdistyneellä kuningaskunnalla ja Puolalla on ollut pysyvä julkisasiamies. Muiden jäsenvaltioiden osalta käytössä on vuorottelujärjestelmä ja viisi julkisasiamiehen paikkaa on kiertänyt. Järjestelmä määräytyy valtioiden virallisilla kielillä ilmoitettujen nimien mukaisen aakkosjärjestyksen eli niin sanotun protokollajärjestyksen perusteella (Belgia, Bulgaria, Tšekin tasavalta, Tanska, Viro, Irlanti, Kreikka, Kroatia, Kypros, Latvia, Liettua, Luxemburg, Unkari, Malta, Alankomaat, Itävalta, Portugali, Romani, Slovenia, Slovakia, Suomi ja Ruotsi).

Julkisasiamiehet valitaan henkilöistä, joiden riippumattomuus on kiistaton. Heidän on täytettävä kotimaassaan korkeimpien tuomarin virkojen kelpoisuusvaatimukset tai oltava tunnetusti päteviä lainoppineita. Julkisasiamiehet nimitetään jäsenvaltioiden hallitusten yhteisellä sopimuksella kuudeksi vuodeksi kerrallaan. SEUT 255 artiklan mukainen komitea antaa lausuntonsa ehdokkaiden soveltuvuudesta ennen nimityksiä. Osa julkisasiamiehistä vaihtuu joka kolmas vuosi tuomioistuimen perussäännössä määrättyin edellytyksin.

Yhdistyneen kuningaskunnan EU-eron vaikutukset

Yhdistyneen kuningaskunnan 1.2.2020 tapahtuneen EU-eron myötä Yhdistyneen kuningaskunnan jäsenten toimikaudet EU:n toimielimissä päättyivät suoraan EU:n perussopimuksen 50 artiklan nojalla. Myös Yhdistyneen kuningaskunnan EU-tuomarien tehtävät päättyivät tämän mukaisesti. Julkisasiamiehen tehtävään Yhdistyneen kuningaskunnan ehdotuksesta nimitetty Eleanor Sharpston jatkaa kuitenkin tehtävässään kunnes häntä seuraava julkisasiamies aloittaa toimikautensa. Perusteeksi on esitetty EU:n tuomioistuimen perussäännön määräystä, jonka mukaan tuomari jatkaa tehtävässään, kunnes hänen seuraajansa ryhtyy tehtäväänsä. Ilman Yhdistyneen kuningaskunnan EU-eroa Sharpstonin toimikausi päättyisi 6.10.2021.

Jäsenvaltioiden hallitusten edustajat, pois lukien Yhdistynyt kuningaskunta, antoivat 29.1.2020 julistuksen Yhdistyneen kuningaskunnan EU-eron vaikutuksista EU:n tuomioistuimen julkisasiamiehiin. Julistuksessa viitataan EU:n perussopimuksen 50 artiklaan ja todetaan Yhdistyneen kuningaskunnan jäsenten tehtävien päättyminen EU:n toimielimissä eron toteutuessa. Samalla sovitaan, että Yhdistyneeltä kuningaskunnalta vapautuva julkisasiamiehen paikka integroidaan vuorottelujärjestelmään. Näin ollen pysyviä paikkoja on viisi ja kiertäviä kuusi. Julistuksen mukaan Kreikka, joka on seuraavana vuorottelujärjestelmässä, voi ehdottaa julkisasiamiestä lokakuussa 2021 päättyvälle vajaan toimikaudelle ja tämän jälkeen täydelle kuuden vuoden toimikaudelle. Julistuksella täsmennetään käytännössä Lissabonin sopimuksen hyväksyneen hallitusten välisen konferenssin antamaa julkisasiamiehiä koskevaa julistusta nro 38.

Julkisasiamiehen nimittäminen edellyttää, että EU:n tuomioistuin ilmoittaa tehtävän avautumisesta. Tuomioistuimen presidentti antoi ilmoituksen 29.1.2020 päivätyllä kirjeellä. Kreikan odotetaan nimeävän julkisasiamiesehdokkaansa mahdollisimman pian.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 50 artiklan 3 kohdan mukaisesti EU:n perussopimuksia lakataan soveltamasta eroavaan jäsenvaltioon sinä päivänä, jona erosopimus tulee voimaan.

SEUT 252 artiklan mukaan EU:n tuomioistuinta avustaa kahdeksan julkisasiamiestä. EU:n tuomioistuimen pyynnöstä neuvosto voi yksimielisesti lisätä julkisasiamiesten määrää. Neuvosto on vahvistanut päätöksellä 2013/336/EU EU:n tuomioistuimen julkisasiamiesten määräksi yksitoista. Päätöksellä toimeenpannaan Lissabonin sopimuksen hyväksyneen hallitustenvälisen konferenssin antama julistus nro 38. Julistuksessa todetaan muun muassa, että kuusi julkisasiamiehen toimista osoitetaan ns. suurille jäsenvaltioille sekä viisi muiden jäsenvaltioiden väliseen vuorottelujärjestelmään.

EU:n tuomioistuimen jäsenten osittaisesta vaihtumisesta kolmen vuoden välein sekä heidän toimikautensa pituudesta määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 253 artiklassa.

EU:n tuomioistuimen perussäännöstä määrätään EU:n perussopimukseen liitettyssä pöytäkirjassa nro 5. Perussäännön 5 artiklan 3 kohdan mukaan ”tuomari jatkaa tehtävässään, kunnes hänen seuraajansa ryhtyy tehtäväänsä”.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Asia ei kuulu Euroopan parlamentin toimivaltaan.

Kansallinen valmistelu

Institutionaaliset kysymykset –jaoston kirjallinen menettely 10.2-11.2.2020.

Eduskuntakäsittely

Ks. julkisasiamiesten määrän osalta E 17/2013 vp — LaVL 3/2013 vp.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Kyse on EU:n institutionaalisesta asiasta. Sillä ei ole vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset

Julkisasiamiesten määrä pysyy ennallaan.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Jäsenvaltiot eivät ole halunneet avata keskustelua julkisasiamiesten määrästä. Julkisasiamiesten määrä on nyt sen mukainen, mitä Lissabonin sopimusneuvottelujen yhteydessä arvioitiin tarpeelliseksi. On pidetty tärkeänä, että EU:n tuomioistuin voi saada ratkaisuehdotuksen kaikissa sitä edellyttävissä asioissa ilman, että tämä pidentäisi asianomaisten asioiden kokonaiskäsittelyaikaa. Tuomarien määrän väheneminen yhdellä vähentää vain vähän julkisasiamiesten mittavaa työtaakkaa. Sillä, että julkisasiamiesten määrä on pariton, on myös tuomioistuimen sisäisten prosessien kannalta merkitystä. Määrän muuttaminen edellyttäisi EU:n tuomioistuimen pyyntöä ja neuvoston yksimielistä päätöstä.

Asiakirjat

21018/20 COUR BXT (jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssin julistus

Yhdistyneen kuningaskunnan Euroopan unionista eroamisen vaikutuksista Euroopan unionin tuomioistuimen julkisasiamiehiin)
5713/20 JUR 52 INST 18 COUR 9 (Euroopan unionin tuomioistuimen presidentin kirje)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Heidi Kaila, valtioneuvoston kanslia, puhelin 0295 160 313.
Johannes Leppo, valtioneuvoston kanslia, puhelin 0295 160 335.
Henriikka Leppo, ulkoministeriö, 0295 351 046.
Mervi Pere, ulkoministeriö, puhelin 0295 350 254.
Tia Möller, oikeusministeriö, puhelin 295 150 105.
Sonya Walkila, oikeusministeriö, puhelin 0295 150 201.
Arja Manner, oikeusministeriö, puhelin 0295 150 450.

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Asiasanat Hoitaa	brexit, Unionin tuomioistuin, toimielimet, julkisasiamiehet OM, UM, VNK
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, MMM, OKM, PLM, SM, STM, TEM, TULLI, VH, VM, VTV, YM
